

han dog, at det ikke lod sig gjøre. Som bekendt, angaar Loven af 27de Mai 1848 ikke Ejeneslehushænd. Det er Folk, som ere i fast Ejenesle og som Bederlag blandt Andet have Benyttelsen af et Leiehus. Jeg nærer nu nogen Tvivl, om ikke Vedtagelsen af en Lov som denne kunde have til Følge, at Husbonden, istedetfor at benytte Dagleiere fra sine Leiehuse, gav disse i Benyttelse til faste Folk, og at saaledes et større Antal af Fæste- eller Leiehuse derved let for Husmandstanden blev unddraget den tidligere Anvendelse. Det er disse Grunde, som beviser, at jeg nærer alvorlig Betænkelse ved denne Sags Fremme. Jeg ser ikke rettere, end at det med fuld Frie kan siges, at en fri Eiendom ved at bebyrdes med Bestemmelser som i Lovforslaget indholdte taber i Værdi, og at derved sker et Indgrib i Eiendomsretten, og jeg finder det høist betænkeligt at foretage Begrændsninger i Kontraktfriheden, som det iøvrigt ligger i Tidsaanden at yde al Beskyttelse. Dette sagt i Almindelighed, kan jeg dog ikke lade være at gjøre nogle Bemærkninger ved enkelte af de specielle Bestemmelser, som Lovforslaget indeholder. Naar det saaledes hedder i § 2, at Afgang til den i § 1 hjemlede Erstatning, saavel for Bygningsforetagender og Inventarieførgøggelser som for Grundsforbedringer, indtræder, naar Fæsteren eller Leieren har udført disse ifølge kontraktmæssigt Paalæg af Eieren, kan jeg ikke se rettere, end at det i og for sig er en Urimelighed. Det er et Tilfælde, som jeg tror de Fleste, der kjende til disse Forhold, ogsaa maa være vidende om ofte finder Sted, nemlig, at et Hus overdrages til en Mand i Fæste paa Betingelse af, at han er fri for at give Indfæstning, men skal foretage visse Forbedringer med Eiendommen; vil det saa være billigt og rigtigt at bestemme, at den kontraktmæssige Forpligtelse, han paa en saadan Maade har overtaget, skal bortfalde, og at han skal have Erstatning for de Udgifter, der have været forbundne med Opfyldelsen af Kontrakten? Men det bliver endnu mere urimeligt, naar man ser hen til, at denne Lov i Modsetning til, hvad der er Tilfældet med Loven af 1861, har tilbagevirkende Kraft. Jeg veed ikke, om det er en Forglemmelse, eller om det er sket forfællig, men saaledes er det, at medens man ellers har taget meget nysigtigt Hensyn til Bestemmelserne og Reglerne om Erstatningspligten i Loven af 1861, har man set bort fra, at denne Lov i sin § 10, tror jeg, utrykkelig siger, at den ikke har nogen tilbagevirkende Kraft. Denne Kombination af tilbagevirkende Kraft og kontraktmæssige Forpligtelser til at udføre visse Arbejder er ganske vist en Umulighed efter min Mening for at faae Loven gennemført i den Form, hvori den foreligger. Jeg skal for Dieblirket indstrænke mig til disse Udtalelser. Det vil deraf ses, at jeg har den største Betænkelse ved den Maade, hvorpaa man her

søger at fremme et i sig selv tilstræbeligt Formaal, og jeg tror ikke, at Lovforslaget, som det foreligger her, vil kunne føres igennem til Lov.

Dønnergaard: Jeg skal ikke sige Andet, end at jeg blev underlig tilmode ved at høre den høitærede Minister tale om, at naar dette Lovforslag skulde gennemføres, vilde det blive et Indgrib i Eiendomsretten, og jeg kom derved ganske uvilkaarlig til at tænke paa Fæstevæsenets historiske Oprindelse her i Landet. Jeg kom til at tænke paa den Tid, da vore Fædre sloge for deres Sag, og jeg kom til at tænke paa Følgen af, at de laa under for den Behandling, der da blev dem til Del af deres Modstandere. Var det ikke et Indgrib i Eiendomsretten? Det tror jeg, man snarere kunde kalde saa. Og jeg kom til at tænke tilbage paa, hvad der skete paa Kristian den 2dens Tid. Ja, den høitærede Minister ler deraf, og det har han al Grund til, thi det var navnlig den Stand, hvortil han hører, der kom ovenpaa — altsaa, jeg fortænkter ham ikke i, at han ler. Men vi kunne ogsaa tænke paa noget Andet, og det vil den høitærede Minister ikke le af. Det er dengang, hans Standsfæller satte hele deres Kraft og hele deres Interesse ind paa at heve Bondestanden op igjen, da de søgte at sone alt det, som Bondestanden tidligere har maattet lide under, al den Nød, som den havde været underkastet. Naar vi se paa, hvad det Første førte med sig, spørger jeg: Var det til Fordel for Landet, og hvem havde Interesse af den Tilstand, som vi kom ind i for en stor Del ved Fæstevæsenets Oprindelse? Var det ikke netop det, som i en væsentlig Grad bragte Nød og Glendighed over Landet? Som Modsetning dertil hør man se paa det Opving, som kom i alle Forhold hertillands ved Bondestændens Oplysning, dengang disse Mand gjorde deres for at heve Bondestanden op igjen. Det er meget interessant at se, hvorledes de nuværende Godseiere stille sig ligeoverfor disse Forhold, og hvad der ligger grumme nær for mig at ontale, er et bestemt Tilfælde fra min egen Valgkreds, for at man kan se, hvorledes Fæsteloven af 1861 forstaas der og overhovedet overalt i Landet. Jeg skal saaledes nævne, at, naar den høitærede Minister fremhævede, at de ikke vilde blive smidte ud, og Suset lagt ind under Gaarden, saa er der et bestemt Tilfælde under Serregaarden Aggersvold, hvor flere Husloddere ere blevne nedlagte. Det er f. Ex. paa dette Gode Tilfælde, at et Hus paa Gubmanstrup Mark paa 6 Eder Land, endvidere en Gaard paa 2 Lønder Hartkorn i Markeb, samt flere forskjellige Guse i Hjemdal ere paa denne Maade blevne indlagte under Hovedgaarden, og det, som den høitærede Minister var saa grumme hange for, at Ejerne skulde omdanne deres Fæstehuse til at have deres Arbejdere i, er netop det, som er blevet Tilfældet der. Man har lagt Jorden ind under Hovedgaardens Mark, medens